

tentare reliqua accidentia, et nova recipere, et vicem materiae subire, ut pati possit et transmutari, præsertim in raritate et densitate, quæ intrinsecam habitudinem dicunt ad materiam. Denique posito hoc modo, potest quantitas esse principium non tantum ut quo, sed ut quod, quia jam non tantum erit quo aliquid est, sed etiam id, quod est; secluso autem hoc modo non possent hæc fieri sine multis miraculis. Deinde adhibet Cajetanus varia exempla, quibus hoc explicet et suadeat, quæ vel magis obscura, vel minus certa sunt, quam id, de quo agimus; et ideo illa omitto.

40. Ut autem hujus conclusionis sensus, et vis rationis intelligatur, advertendum est, duobus modis posse intelligi addi aliquid quantitati separatae, ut per se sit: primo, ut id, quod additur, sit res aliqua ex se habens propriam entitatem realiter a quantitate distinctam; secundo, ut solum sit quidam modus ex natura rei seu formaliter distinctus a quantitate, non tamen addens propriam entitatem omnino realiter distinctam; prior sensus tribuitur Henric., Quodl. 4, quæst. 7, 16 et 36, et Quodl. 8, quæst. 37; sed revera id non docet; Cajetanus vero, quamvis non distincit sic explicet suam sententiam, tamen indicat illam, tum in discursu et rationibus suis; dicit enim, hanc entitatem supplere vicem materiae, et esse quasi instrumentum ejus, sicut semen, aut calor est instrumentum substantiae, licet in alio genere; tum etiam quia supra dixit, subsistentiam naturæ substantialis esse entitatem omnino realiter distinctam ab illa; videtur autem hic cum eadem proportione loqui. Ego vero non loquor in hoc sensu in conclusione posita, nec mihi videtur verisimilis, quia nulla est necessitas talis entitatis; omnia enim, quæ Cajetan. accumulat, in quocumque sensu non admodum urgent, in hoc vero nihil omnino suadent; nam quantitas proprie non est principium agendi, nisi quatenus sustentat qualitates, quæ sunt principia agendi; non ergo magis indiget hac entitate ad hoc munus agendi, quam ad illud sustentandi; ad sustentandum autem solum necesse est, ut ipsa quantitas in sua entitate et existentia conservetur; nam quacumque ratione id fiat, naturaliter, et sine novo miraculo sequitur, ut sustentet reliqua accidentia, quia quantitas per suam entitatem recipit, et in se habet inherenter reliqua accidentia; ergo hoc ipso, quod entitas quantitatis conservatur, conservabit in se reliqua accidentia

sibi inherenter, quod est sustentare illa; et per eamdem entitatem suam similiter conservatam poterit alterari, seu transmutari secundum hæc accidentia, quia idem potest esse principium recipiendi in fieri, quod est principium retinendi, seu sustentandi formam in facto esse, ad quam terminatur illud fieri; omnes autem transmutationes, quæ in quantitate separata fiunt, terminantur ad qualitates, quæ in illa recipiuntur; nam ad formam substantialiem ipsa proprie non transmutatur, ut inferius dicam.

41. Igitur ad hæc omnia non magis indiget, quantitas illa entitate, quam ad existendum separata; ergo ex illis omnibus non potest probari necessitas talis entitatis; neque etiam probatur ex sola conservatione quantitatis separate in existentia sua; nam sine tali entitate facile concipitur quantitas existens per influxum Dei sine subjecto. Imo non facile intelligitur, quomodo entitas illa deseruire possit ad sustentandam quantitatem; inquirio enim, an illa sit substantia, vel accidens. Primum dici non potest secundum fidem, quia in speciebus consecratis nulla est substantia praeter Christum; hæc autem entitas, cum per se dicatur afferre propriam realitatem distinctam a ceteris, si substantialis est, erit vera substantia, et cum materialis sit, erit, aut materia, aut forma, aut compositum; si autem dicatur esse accidens, erit vera ac propria accidentalis forma, cum dicatur habere propriam entitatem; potius ergo indigebit ipsa alio sustentante, quam sustentare possit quantitatem; redibitque de illa quæstio, quomodo per se sit, atque ita poterit in infinitum procedi; item orietur quæstio, in quo genere causæ sustentet illa entitas quantitatem, nam, si id faciat in ratione subjecti, seu materialis causæ, erit quantitas inherens, et non per se; si in ratione efficientis, est impertinens, nam ad hoc sufficit virtus divina, ut principalis, et virtus verborum, seu corporis Christi, ut instrumentalis; si vero solum est in ratione termini, impertinens etiam est res sic distincta, sed sufficit intrinsecus modus, sicut alias dictum est de subsistentia substanciali.

42. Tandem illa entitas, cum materialis sit, debet esse extensa, et corpoream molem habere; ergo necesse est, ut per quantitatem illam habeat; ergo oportet, ut, vel quantitas illi inhæreat, quod omnino falsum est; vel illa inhæreat quantitati, quod huic positioni repugnat, cum dicatur ipsa sustentare quan-

titatem. Conclusio ergo posita a nobis est in posteriori sensu; et quamvis etiam in illo non satis probetur illis conjecturis Cajetani, ut ostendi potest applicando discursum factum, est tamen per se facilis, et valde creditibilis; primo ex proportione ad subsistentiam substantiali; est enim illa realis modus positivus, quo natura substantialis terminatur, ut per se sit; cum ergo hic quantitas separetur, ut per se sit, verisimile est, illi dari realem modum proportionatum; nam per se esse, non dicit tantum privationem; alias vix posset probari, subsistentiam esse plus quam privationem. Secundo, quia hi modi non distincti realiter a rebus, sed tantum ex natura rei, facile in eis resultant, quando privatim aliis contrariis modis; imo sepe experimur, non auferri unum ex his modis, præsertim connaturalem, nisi addito alio opposito; nec facile intelligimus posse aliter fieri; sic enim auferitur ab humanitate Christi modus substantiali, posito in illa modo unionis ad Verbum; et a quantitate corporis Christi auferitur modus extensionis in ordine ad locum, positio modo indivisibiliter existendi in loco; sicut etiam in naturalibus non auferitur a corpore quanto unum Ubi, nisi detur aliud; neque a corpore sedente, vel stante auferitur talis situs, nisi detur alius; et e linea recta non auferitur rectitudo, nisi detur obliquitas, vel similis modus; sic ergo, cum a quantitate auferatur inherenter, quæ est modus positivus connaturalis illi, verisimile est, dari illi alium modum immediate oppositum, quo per se sit.

43. Tertio, hoc maxime declaratur in his modis, qui sunt veluti ultimi termini illius rei, quam afficiunt; nam ablato uno, statim resultat aliis, ne res sine termino maneat; sic divisa linea, et ablato puncto continuante, resultant alii terminales; et hac ratione non potest quantitas privari una figura, quin aliam recipiat, quia figura est quasi terminus quantitatis; sic etiam subsistentia est terminus existentiae substantialis, et ideo non auferitur, nisi addito alio termino, media unione; e contrario vero inherenter suo modo est connaturalis terminus existentiae accidentalis; et ideo non auferitur, nisi addito alio termino opposito, quem vocamus modum per se essendi. Tandem, quicquid sit, an hoc sit simpliciter necessarium in ordine ad potentiam Dei absolutam, negari non potest, quin prius in substantia conservabatur, et per novam aliam in se conservetur. Ad hanc conclusionem probandam suppono primo,

44. Quantitate a subjecto separata mutatur actio qua illa in subjecto conservabatur. — Dico tertio: cum quantitas a substantia separatur, necesse est actionem mutari, qui conservatur a Deo, ita ut cesseret actio, qua prius in substantia conservabatur, et per novam aliam in se conservetur. Ad hanc conclusionem probandam suppono primo,

quantitatem, et omnem formam, quæ in subjecto, et dependenter a subjecto a Deo conservatur, unica tantum actione conservari; vanum est enim plures actiones conservativas totales fingere, cum una sufficiat. Inauditum etiam est, formam, quæ educitur de potentia subjecti, simul per aliam actionem vere ac proprie creari; hoc enim modo fieri, ex natura sua proprium est animæ rationalis; alioqui, sicut hæc conservatur separata, ita aliae naturaliter conservarentur, quia, licet cessaret actio conservativa ex subjecto, non tamen conservativa per modum creationis, quæ per se sufficere dicitur, et non est cur pendeat ab alia actione, cum tantum concomitante habeant. Quod autem dicebatur de dependentia essentiali, intellectum de unica et determinata dependentia actuali per modum creationis, falsum omnino est, ut supra etiam attigi tractando de sacramentis in genere. Secundo suppono, actionem, qua conservatur quantitas dependenter a subjecto, vel extra subjectum, tantum inter se differre, quantum differunt generatio seu eductio formæ de potentia materiæ, et creatio ejus; ita enim inter se comparantur actiones conservative, sicut productivæ inter se; nam conservatio per se et in eodem ordine, nihil aliud est, quam actio productiva durans; sed productio quantitatis extra subjectum esset creatio, quia esset productio ex nihilo; productio vero quantitatis in et ex subjecto, non est creatio, sed eductio talis formæ de potentia subjecti, alterationi seu potius augmentationi similis; sunt ergo illæ actiones inter se omnino diversæ; ergo eadem diversitas est inter actionem, qua quantitas conservatur separata, vel dependenter a subjecto; nam illa est ad modum creationis, hæc ad modum educationis, cum quantitas ex natura sua a materia pendeat. Ex his ergo manifeste concluditur assertio posita, nam, ablata materia, necesse est, tolli actionem, qua in ea quantitas conservabatur; tum quia per illam solum conservabatur quantitas dependenter a materia; tum etiam quia illam actionem essentialiter pendebat a concursu materiæ; in hoc enim differt ab actione creativa; neque ad hanc actionem potest quicquam conferre modus per se essendi datus quantitati, tum quia ille nullo modo habet vicem causæ materialis, respectu talis actionis; tum etiam quia ille modus ordine naturæ supponit existentiam quantitatis, ut possit illam terminare, et consequenter etiam supponit actionem, per quam

conservatur; non est ergo illa actio eadem, quæ antea erat cum concursu materiæ; oportet ergo, ut sit alia per modum creationis, quæ nec sit ex subjecto, nec sit quantitati connaturalis. Atque ita facile intelligitur, quomodo Deus supplet causalitatem subjecti per novam actionem altioris ordinis; intelligitur etiam hanc actionem esse aliquid ex natura rei distinctum a quantitate ipsa, cum possit illi advenire, et ab illa separari; est ergo modus ejus, de quo negari non potest, quin nullam dicat habitudinem ad subjectum, sed solum ad terminum, qui est quantitas ipsa, quia actio creativa intrinsece et essentialiter postulat independentiam a materiali causa.

SECTIO III

Utrum alia accidentia panis et vini, quæ cum quantitate manent post consecrationem, mutent existendi modum.

4. Quæstio intelligitur de qualitatibus, quæ proprias entitates habent. Nam de relationibus et aliis modis nulla est difficultas, quin in suis fundamentis maneant. De qualitatibus ergo Nominales consequenter dicunt, omnes mutare existendi modum, et manere per se separatas, quia negant esse unam aliquam quantitatem substantiæ, quæ maneat, in qua reliqua accidentia possint inhærente, et non est ulla ratio, ob quam una qualitas magis in alia sit, quam e contrario. Ita Ocham, tract. de Eucharist., cap. 28, et in 4, q. 7; Aliaco, quæst. 5; Major, dist. 42, quæst. 2; Gabriel, lect. 44 in canon. At vero Marsil., in 4, q. 9, art. 2, admittens propriam quantitatem a substantia distinctam, negat, qualitates manentes in ea inhærente; fortasse, quia existimavit, cum hæc omnes sunt in subjecto, neutram alteri inhærente, quia nihil potest substare, nisi quod subsistit, ut Aristot. indicat, 4 Metaph., text. 14, et patet, quia nullum afferri potest signum hujus inhesionis; nam, sicut quantitas est alba, ita albedo est quanta; ergo vel mutuo sibi inhærente, quod est impossibile, vel neutra alteri, cum sit æqua ratio; solum ergo, quia in eodem subjecto uniuntur, mutuo se denominant. Atque hinc necessario sequitur qualitates omnes mutare existendi modum, quia amittunt inhærentiam, quam in substantia habebant. Unde concludit Marsil. acquirere modum per se essendi. Posset autem alius fingere, quod, licet ex natura rei non inhærente quantitatibus, postea vero

divinitus fit, ut inhærente; ita ut non mutent inhærentiam in per se existentiam, sed unam inhærentiam in aliam, ut maneant magis unita et colligata quantitati, et ut hæc subeat vicem materiæ, possitque alterationibus subesse.

2. Qualitates panis et vini post consecrationem quantitati unitæ maneant. — Dico primo, qualitates panis et vini post consecrationem inhærente quantitatibus. Ita D. Thom. hic, et in 4, dist. 42; ubi Bonav., art. 4, q. 3, art. 2, q. 3; Richard., art. 4, q. 2; Scotus, quæst. 2 et 5; Durand., quæst. 4; Paludan., q. 3; Capreol., Soto, et alii moderni; Alens., 4 part., q. 40, memb. 4 et 2; Henric., Quodlib. 8, q. 17; Egid., Theorem. 45; Ferrar., 4 contra Gentes, cap. 65. Probatur primo, quia necesse est, sacramentales species manere inter se unitas, alias solum haberent inter se intimam præsentiam et quasi penetrationem; unde ex natura rei non moveretur vel traheretur calor, v. gr., mota albedine, aut e contrario, quia non habent inter se colligationem; sed qualitates non uniuntur inter se immediate, quia nec possunt uniri per modum actus et potentiarum, propter rationem Nominalium, quia non est major ratio de una, quam de alia; et quia neutra respectu alterius habet rationem subjecti aut formæ; neque inter eas fingi potest aliud genus immediatae unionis, ut ex his, quæ dicimus, e fortiori constabit; ergo oportet, ut in aliquo tertio uniantur; ergo in quantitate, quia nullum potest cogitari aliquid aptius, magisque proportionatum; nam non potest esse substantia, ut ex principiis fidei constat; nec qualitas, cum sit eadem omnium ratio; ergo quantitas, nam de cæteris prædicamentis nulla potest esse suspicio; ergo uniuntur in illa tanquam formæ in subjecto, quia scilicet, omnes inhærente illi. Probatur haec ultima consequentia, quia, si omnes qualitates in quantitate uniuntur, necesse est, ut singulae qualitates immediate uniantur cum quantitate ipsa; non potest autem inter eas aliud genus unionis excogitari, nisi formæ et subjecti; nam effectiva unio nulla est, nisi miraculose sine fundamento fingatur; neque etiam alia unio formalis, quia nullum aliud compositionis genus inter se habere possunt, ut facile etiam patet, accommodando hic discursum supra factum de unione inter corpus Christi et species. Secundo probatur, quia necesse est, qualitates esse in aliquo subjecto, alias non possent species consecratæ naturaliter alterari, nec calor et frigus inter se pugnare, nec quantacumque unius intensio

alterius remissionem causaret, quia formaliter solum inter se pugnant in ordine ad idem subjectum; sed non possunt esse in alio, nisi in quantitate: ergo.

3. Objectio. — Solutio. — Dices: eodem argumento probaretur quantitatem esse in subjecto, quia alias non posset naturaliter rarefieri aut condensari, quod consequenter concedit Scotus, dist. 42, quæst. 4, quia putat per rarefactionem acquiri novam quantitatem; Cajetan. vero hic admittens idem fundamentaliter conatur nihilominus defendere, quantitatem separatam posse naturaliter rarefieri; sed mihi non sunt intelligibilia, quæ dicit; negatur ergo consequentia ex D. Thom. hic, art. 2, ad 3; sed potius sequitur, raritatem et densitatem esse in quantitate, ut in subjecto; nam quantitatem rarefieri, non est acquirere quantitatem, sed modum quemdam, qui est qualitas, seu dispositio illius, ut ex Philosophia suppono.

4. Tertio argumentor, retorquendo rationem factam pro Marsilio, quia experimur, albedinem existentem in speciebus consecratis, esse ita extensam in loco, ut penetrari non possit ab alio corpore; ergo hoc habet ratione quantitatis; ergo, vel quia quantitas est in ipsa, ut in subjecto, quod nullus dicet, quia quantitas est propinquior materiæ, magisque participat rationem potentiarum receptivæ, quam qualitas, quæ formam consequitur; vel quia ipsa est in quantitate ut in subjecto, quod intendimus, quia non potest excogitari aliud modus, quo id fiat, quia sola concomitantia in praesentia locali non sufficeret ad illum effectum; nam posset pelli quantitas et penetrari qualitas, si tantum concomitante ibi essent; imo nec qualitas posset habere extensionem in ordine ad locum, nisi quia inhæret subjecto habenti talem extensionem; simileque argumentum sumitur ex eo quod superficies est et videtur alba; nisi enim afficeretur albedine, non posset in ea talis effectus esse, aut apparere, quia sola concomitantia non sufficit, alioqui etiam aliae qualitates inter se afficerent aliquo modo propter solam concomitantiam.

5. Inhærentia qualitatum in quantitate post consecrationem eadem, quæ ante, perseverat. — Dico secundo: hæc inhærentia qualitatum in quantitate in speciebus consecratis, non est ex speciali miraculo, sed quia ante consecrationem erat, et per illam non tollitur, sed manet. Ita docent consequenter predicti auctores, potestque a posteriori probari, argu-

mento in præcedente conclusione facto, nam experientia ibi adducta, præsertim ultima, æque procedit de his accidentibus in subiecto existentibus; et potest ita declarari, quia aliter uniuntur in eodem subiecto superficies et albedo, quam albedo et calor; sed albedo et calor, licet non uniantur immediate inter se, uniuntur tamen in uno tertio, scilicet subiecto; ergo albedo et superficies magis debent inter se uniri, quam in illo tertio; ergo immediate, et consequenter ut potentia et actus. Major probatur illa experientia, quod calor, propter solam unionem, quam habet in subiecto cum albedine, non fit per se visibilis, sed tantum per accidens; superficies vero fit aliquo modo per se visibilis, ut sensibile commune, saltem secundum extensionem, quam causat in ipsa albedine; ergo est inter haec major unio, ratione cujus proprietates suas aliquo modo sibi invicem communicant.

6. Secundo solet ratio a priori reddi, quia hæc qualitates non recipiuntur, nisi in materia seu subiecto extenso; ergo recipiuntur media quantitate; ergo recipiuntur proxime in ipsa; hæc vero secunda consequentia, ut existimo, non est formalis; nam ex vi antecedentis solum sequitur, quantitatem esse dispositionem præviam, seu medium quo; prout fortasse est respectu substantialis formæ; non vero sequitur esse medium quod, sicut non est respectu formæ substantialis. Addendum ergo est, quantitatem in materia esse præviam cæteris accidentibus; et alioqui esse proportionatum illis, ut in ea recipientur; accidentis enim potest esse proportionatum subiectum proximum respectu alterius accidentis; sic enim potentiae animales et rationales sunt subiectum proximum suorum actuum et habituum, quia sunt ex suo genere potentiae passivæ et proportionatae talibus formis; sic ergo quantitas est tanquam potentia passiva respectu qualitatum corporalium; est enim in hoc similis materiæ primæ, cuius est proprietas, esse aptam, ut afficiatur his accidentibus, sicut experientia etiam monstratum est; et ipsæ etiam qualitates, cum sint materiales, aptissime recipiuntur in quantitate, ut ab illa recipient corpoream molem et extensionem. Tandem hoc etiam confirmatur ex mysterio Eucharistie, quod hoc modo faciliter intelligitur; nam si qualitas ex natura sua non esset forma quantitatis, fortasse nec supernaturaliter posset elevari ad informandam illam, quia forma non habet effectum formalem extra adæquatum subiec-

tum suum; qua ratione non potest una qualitas informare aliam, ad quam non dicit naturalem habitudinem, ut albedo colorem, aut intentio voluntatem. Dices: nulla substantia potest alteri inhærere; ergo nullum accidens potest alteri substare. Respondetur, ut primum subiectum aptum de se ad sustentandum accidens tanquam primum fundamentum, sic conceditur consequentia, et hoc modo est proprium substantiae substare accidentibus; et de eodem dixit Aristoteles, accidens non accidere accidenti; scilicet, nisi in ordine ad aliquod subiectum utrique commune; et eodem sensu dici solet sola substantia subiectum quod, accidens vero subiectum quo, quamvis in quantum accidens vere inhærerit accidenti, dici potest unum esse subiectum quod alterius, ut intellectus suorum actuum, et quantitas qualitatum; et hoc modo substare, neque est proprium substantiae, nec excedit naturam accidentis.

7. Nulla fit mutatio per consecrationem in qualitatibus panis et vini. — Dico tertio: per consecrationem nulla fit mutatio in qualitatibus ex pane et vino remanentibus. Probatur, quia non mutant inhærentiam, et consequenter non acquirunt modum per se; ergo nulla in eis fit mutatio. Dices, amittere unionem, quam cum substantia habebant. Respondeo, immediate nullam habebant, sed media quantitate; et ideo in se non mutantur, sed in quantitate; sicut si humanitas desinaret esse unita Verbo, accidentia ejus non mutant modum existendi, quamvis dicerentur desinere esse unita Verbo media humanitate, quia solum per illam uniebantur Verbo; hoc autem intelligendum est, quantum ad modum unionis; nam quantum ad modum dependentiae effectivæ, si aliquæ proprietates panis et vini effective pendent in conservari a forma substantiali, ablata illa, necesse est, dependentiam illam ab alio agente suppleri, et consequenter dependentiam mutari; et eadem ratione, destructa substantia, et conservata quantitate, naturaliter et sine novo miraculo conservantur accidentia, quæ effective a substantia non pendebant, quia non habebant immediatam unionem cum illa; sicut etiam postea similia accidentia naturaliter recipiuntur in quantitate, ut, v. gr., cum species calent; at vero accidentia, quæ pendebant effective a substantia, non conservantur naturaliter, nisi Deus efficientiam suppleat.

8. Dubium. — Obiter vero hic inquiri solet, an supernaturaliter possint qualitates per se

conservari, separatae non solum a substantia, sed etiam a quantitate; aliqui enim negant hoc esse possibile, ut Aegid., Theorem. 36 et sequent.; Hervæus, Quodlib. 44, quæst. 29; et videtur esse opinio D. Thom., Quodlib. 7, art. 10; quia qualitas (inquit) separata, neque esset individua, neque haberet, quo distingueretur ab aliis, sicut habet quantitas, quæ ex se et natura sua est principium distinctionis, ut hic ait D. Thom., art. 2. Unde, 1 part., q. 50, art. 4, dicit, si albedo esset separata, non posset secundum numerum multiplicari. Mihi tamen hæc opinio est incredibilis, præsertim suppositis mysteriis fidei, et contrarium docent reliqui Theologi citati conclus. 1, et specialiter Capreol., dist. 12, quæst. 4; Marsil., quæst. 9; Ferrar., 4 contra Gentes, cap. 65; Soto, d. 10, quæst. 2, art. 2; Ledesma, quæst. 48, art. 2; et ratio est, quia, si quantitas conservatur a Deo, cur non potest qualitas? neque enim magis est de essentia qualitatis actu inhærere quantitati, quam sit de essentia quantitatis actu inhærere materiae. Illud vero, quod de individuatione dicebatur, valde frivolum est, quia melius potest una qualitas per suam entitatem numero et realiter distinguere ab alia, quam una quantitas ab alia, quia qualitas magis habet de actualitate; actus autem est, qui distinguit; unde impossibile est, quod Capreolus et Ferrar. significant, posse quidem albedinem sic separatam conservari, illam tamen non fore individuam, et quia impossibile est, aliquid realiter existere et non esse singulare et individuum, et specialiter repugnat, eamdem qualitatem, quæ prius inhærebat, postea separatam conservari, et tamen non esse individuam, sicut ante erat, cum eamdem entitatem retineat, eo vel maxime, quod, licet non sit in subiecto, retinet habitudinem ad subiectum, per quam potest intelligi individua, sicut de anima rationali ipsi docent. D. Thom. autem in prima parte (quicquid sit de illo Quodlibeto) non loquitur solum de separatione actualis existentia formæ a materia, sed de omnimoda abstractione, quæ abstrahat formam etiam ab habitudine ad materiam, qualis esse non potest in albedine, neque in individuo, neque in specie, sed reperitur in Angelis, de quibus alia quæstio est.

ARTICULUS III.

Utrum species, quæ remanent in hoc sacramento, possint immutare aliquid extrinsecum (4, dist. 12, quæst. 4, dist. 2, quæst. 1 et 2).

1. Ad tertium sic proceditur. Videtur, quod species, quæ remanent in hoc sacramento, non possint immutare aliquid extrinsecum. Probatur enim 7 Physic., quod formæ, quæ sunt in materia, sunt a formis, quæ sunt in materia, non autem a formis, quæ sunt sine materia, eo quod simile agit in sibi simile. Sed species sacramentales sunt species sine materia, quia remanent sine subiecto, ut ex dictis patet (art. 4 hujus quæst.). Non ergo possunt immutare materiam exteriorem, inducendo aliquam formam.

2. Præterea, cessante actione principalis agentis, necesse est, quod cesseret actio instrumenti, sicut quiescente fabro, non movetur martellus. Sed omnes formæ accidentales agunt instrumentaliter in virtute formæ substantialis tanquam principalis agentis. Cum ergo in hoc sacramento non remaneat forma substantialis panis et vini, sicut supra habitum est (quæst. 73, art. 2 et 3), videtur, quod formæ accidentales remanentes, agere non possint ad immutationem exterioris materiae.

3. Præterea, nihil agit ultra suam speciem, quia effectus non potest esse potior causa. Sed species sacramentales omnes sunt accidentia. Non ergo possunt exteriorem materiam immutare, ad minus ad formam substantialem.

Sed contra est, quod si non possent immutare exteriora corpora, non possent sentiri. Sentitur enim aliquid per hoc, quod immutatur sensus a sensibili, ut dicitur lib. 2 de Anima (text. 74, et 421, tom. 2).

Respondeo dicendum, quod quia unumquodque agit, in quantum est ens actu, consequens est, quod unumquodque sicut se habet ad esse, ita se habeat ad agere. Quia igitur secundum predicta (art. 4 hujus quæst., ad 3), speciebus sacramentalibus datum est divina virtute, ut remaneant in suo esse, quod habebant, substantia panis et vini existente, consequens est, quod etiam remaneant in suo agere, et ideo omnem actionem, quam poterant agere, substantia panis et vini existente, possunt etiam agere, substantia panis et vini transeunte in corpus et sanguinem Christi. Unde non est dubium, quod possunt immutare exteriora corpora.

Ad 1 ergo dicendum, quod species sacra-

mentales, licet sint formæ sine materia existentes, retinent tamen idem esse, quod habebant prius in materia. Et ideo secundum suum esse assimilantur formis, quæ sunt in materia.

Ad 2, dicendum, quod ita actio formæ accidentalis dependet ab actione formæ substantialis, sicut esse accidentis dependet ab esse substantiae. Et ideo, sicut divina virtute datur speciebus sacramentalibus, ut possint esse sine substantia, ita datur eis ut possint agere sine forma substantiali, virtute Dei, a quo sicut a primo agente dependet omnis actio formæ, et substantialis et accidentalis.

Ad 3, dicendum, quod immutatio, quæ est ad formam substantialiem, non fit a forma substantiali immediate, sed mediantibus qualitatibus activis et passivis, quæ agunt in virtute formæ substantialis. Hæc autem virtus instrumentalis conservatur in speciebus sacramentalibus divina virtute, sicut et prius erat. Et ideo possunt agere ad formam substantialiem instrumentaliter. Per quem modum aliquid potest agere ultra suam speciem, non quasi virtute propria, sed virtute principalis agentis.

COMMENTARIUS.

Conclusio D. Thom. est, species separatas posse habere omnes actiones, quas haberent in subjecto. — Respondet D. Thom. species separatas posse habere omnem actionem, quam in substantiis panis et vini habere possent; et ratio ejus est, quia retinent idem esse; subtilleum vero est, retinere illud cum modo suo naturali ad actionem physicam accommodato; nam etiam corpus Christi habet suum esse, et tamen non potest naturaliter habere omnem actionem suam, quia non habet illud modo accommodato ad agendum; hoc autem non distinet explicitum D. Thom., quia per se facile erat ex precedentibus articulis; quantitas enim non est principium agendi, sed sustentat qualitates, quæ sunt actionum principia; qualitates autem, ut diximus, non mutant existendi modum; et quamvis mutantur quoad inherenteriam, ita ut per se essent, hoc non posset impedire actionem, tum quia modulus per se existendi est satis accommodatus ad agendum; tum quia in humanitate Christi nihil impedit ejus actiones, quod non in se subsistat, sed in Verbo. Ultimo, conclusio intelligenda est de illis actionibus, quarum principia adæquata sunt accidentia. Nam, si quæ est actio, ad quam præter concursum accidentis requiratur immediatus concursus

formæ substantialis, aliter erit de illa philosophandum, ut in sequent. disput. dicemus, ubi explicabimus solutiones ad 2 et 3, in quibus hoc D. Thom. tetigit.

ARTICULUS IV.

Utrum species sacramentales possint corrumpi (infra, art. 5, corp. Et 4, dist. 12, quæst. 1, art. 2, quæst. 3. Et 4 contra, cap. 66).

1. Ad quartum sic proceditur. Videtur, quod species sacramentales corrumpi non possint. Corruptione enim accidit per separationem formæ a materia. Sed materia panis non remanet in hoc sacramento, sicut ex supra dictis patet (quæst. 75, art. 2 et 6). Ergo hujusmodi species non possunt corrumpi.

2. Præterea, nulla forma corrumpitur, nisi per accidens, corrupto subjecto; unde formæ per se subsistentes incorruptibiles sunt, sicut patet in substantiis spiritualibus. Sed species sacramentales sunt formæ sine subjecto; ergo corrumpi non possunt.

3. Præterea, si corrumpuntur, aut hoc erit naturaliter, aut miraculose. Sed non naturaliter, quia non est ibi assignare aliquod corruptionis subjectum, quod maneat, corruptione terminata; similiter etiam nec miraculose, quia miracula, quæ sunt in hoc sacramento, fiunt virtute consecrationis, per quam species sacramentales conservantur; non est autem idem causa conservationis et corruptionis. Ergo nullo modo species sacramentales corrumpi possunt.

Sed contra est, quod sensu deprehenditur, hostias consecratas putrefieri et corrumpi.

Respondeo dicendum, quod corruptio est motus ex esse in non esse. Dictum est autem supra (art. præced.), quod species sacramentales retinent idem esse, quod prius habebant, substantia panis et vini existente. Et ideo, sicut esse horum accidentium poterat corrumpi, substantia panis et vini existente, ita etiam potest corrumpi, illa substantia abiente. Poterant autem hujusmodi accidentia primo corrumpi dupliciter: uno modo per se, alio modo per accidens. Per se quidem, sicut per alterationem qualitatum, et augmentum, vel diminutionem quantitatis. Non quidem per modum augmenti vel diminutionis, qui invenitur in solis corporibus animatis (qualia non sunt substantia panis et vini), sed per additionem vel divisionem. Nam sicut dicitur 3 Metaph., per divisionem una dimensio corrumpitur, et fiunt duas; per additionem autem

e converso, ex duabus fit una. Et per hunc modum manifeste possunt corrumpi hujusmodi accidentia post consecrationem, quia et ipsa quantitas dimensiva remanens potest divisionem et additionem suscipere, et cum sit subjectum qualitatum sensibilium, sicut dictum est (art. 2 hujus quæst.), potest etiam esse subjectum alterationis earum, puta, si alteretur color aut sapor panis aut vini. Alio modo poterant corrumpi per accidens per corruptionem subjecti; et hoc modo possunt corrumpi etiam post consecrationem. Quamvis enim subjectum non remaneat, remanet tamen esse, quod habebant hujusmodi accidentia in subjecto, quod quidem est proprium et conforme subjecto. Et ideo hujusmodi esse potest corrumpi a contrario agente, sicut corrumpetur substantia panis vel vini, quæ etiam non corrumpetur, nisi præcedente alteratione circa accidentia.

Distinguendum tamen est inter utrumque modum harum predictarum corruptionum. Quia cum corpus Christi et sanguis succedant in hoc sacramento substantiae panis et vini, si fiat talis immutatio ex parte accidentium, quæ non sufficeret ad corruptionem panis et vini, propter talem immutationem non desinit corpus et sanguis Christi esse sub hoc sacramento, sive fiat immutatio ex parte qualitatis (puta cum modicum immutatur color aut sapor panis vel vini), sive ex parte quantitatis, sicut cum dividitur panis aut vinum in tales partes, quod adhuc in eis possit salvari natura panis aut vini.

Si vero fiat tanta immutatio, quod fuisse corrupta substantia panis et vini, non remanent corpus et sanguis Christi sub hoc sacramento, et hoc sive ex parte qualitatum, sicut cum ita immutatur color et sapor, et aliæ qualitates panis et vini, quod nullo modo possent compati naturam panis aut vini; sive etiam ex parte quantitatis, puta si pulverizetur panis, vel vinum in tam minutæ partes dividatur, ut jam non remaneat species panis vel vini.

Ad 1 ergo dicendum, quod ad corruptionem per se pertinet, quod auferat esse rei, unde in quantum esse alicujus formæ est in materia, consequens est, quod per corruptionem separatur forma a materia. Si vero hujusmodi esse non esset in materia, simile tamen ei, quod est in materia, posset per corruptionem auferri, etiam materia non existente, sicut accidit in hoc sacramento, ut ex dictis patet (in corp. art.).

COMMENTARIUS.

1. Conclusio D. Thom. est, eodem modo posse corrumpi accidentia omnia separata, sicut et conjuncta subjecto. — Titulus articuli duobus modis intelligi potest, primo indefinite, utrum aliquæ species sacramentales, et sic est facilis, nam sufficienter intelligitur quoad qualitates, et hic sensus videtur consentaneus his, quæ D. Thom. docet in art. 5 et 8, in quibus significat, quantitatem non corrumpi. Secundo potest intelligi titulus universaliter de omnibus speciebus, et hunc sensum videtur indicare D. Thom. in progressu articuli; est autem difficilior propter quantitatem; abstrahamus ergo ab utroque sensu, et intelligamus, hanc quæstionem ad eum modum, quo quæstio præcedentis art. definita est, an scilicet ita possint corrumpi accidentia separata sicut poterant conjuncta, et hoc sensu intelligetur quæstio universaliter de omnibus accidentibus. Huic autem sensui consentanea est responsio D. Thom., scilicet, ita posse esse horum accidentium destrui sine substantia sicut in substantia poterat, quam explicat D. Thom. distinguendo duplum modum corruptionis, per se, et per accidens, et utrumque conclusioni applicando. De corruptione autem per se nulla est difficultas, neque in qualitatibus, quæ per alterationem fiunt, et corrumpuntur, quæ alteratio hic fieri potest media quantitate, ut subjecto; neque in quantitate ipsa, eo sensu, quem D. Thom. explicat, scilicet, non de propria corruptione, sed de divisione solum, per quam continuum, ut sic, potest dici corrumpi; sic enim quantitas separata divisibilis per se est non minus, quam dum erat conjuncta. At vero de corruptione per accidens, quæ est ad corruptionem subjecti, difficultius intelligitur conclusio, tam in qualitatibus, quam in quantitate; in illis quidem, quia non habent aliud subjectum, nisi quantitatem; ergo non possunt per accidens corrumpi, nisi corrupta quantitate; hæc au-